

A szegedi takácsmesterség virágzása és hanyatlása a Steindl Kövecs család száz évnyi történetében

Konzulens: Dr. Marjanucz László

egyetemi docens

SZTE BTK Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék

Készítette: Kövecs Dávid

végzett politológus

SZTE ÁJTK politológia

2025. január

Tartalom

Bevezetés	3
1. A szegedi takácsmesterség.....	4
1.1. A takácsokról általában	4
1.2. A szegedi takácsok.....	6
1.3. Takácsfamíliák.....	10
1.4. A szegedi takácsmesterség korszakai	13
2. Személy- és családleírások	15
2.1. Steindl Ulrik	15
2.2. Steindl Kövecs József.....	17
2.3. Kövecs Mátyás	19
2.4. Kövecs Márton	22
2.5. Kövecs József	24
2.6. Kövecs Antal	26
2.7. Kövecs Mihály.....	28
2.8. Kövecs Antal	30
3. Rövidítések jegyzéke.....	31
4. Források	32

Bevezetés

Történetünk az 1740-es években kezdődik Szegeden. Itt 1743-ban megalakult a takács céh és vélhetőleg erre a hírre Steindl Ulrik (1711-1774) takács egy távoli német településről megérkezett 1745-ben a Habsburg Birodalom ezen szegletébe, Szegedre biztos megélhetés és más csábító városi ajánlatok (polgárjog, birtoktartás, vásárok) hatására.

A letelepedés részletezése előtt a dolgozat első részében a 18. századi textiliparról és takácsmesterségről és a céhes keretekről is írunk kitekintve országos, illetve helyi viszonyokra. Itt a takács munkájáról és szegedi sajátosságainak kutatásához a vonatkozó szakirodalom (Endrei Walter műve, Bálint Sándor szögedi nemzete, Hilf László és mások munkái) mellett nagy hangsúlyt fektettünk az elsődleges forrásokra is, mint a Tanácsulési Jegyzőkönyvekre vagy még inkább a céhes iratokra. Valójában legátfogóbban a céhes iratok között fellelhető takács jegyzőkönyvek segítségével lehet rekonstruálni a szegedi céhnek a különböző korszakait, jelentős történéseit, mindennapos ügyeit. Feltűnhet még ezekből számunkra a legbefolyásosabb takács családok és a céh belső hierarchikus felépítettségének harmóniája és a céhes élet egyéb meghatározó dolgai. A jelentősebb takácsmesterek egyes különlegesebb ügyeit is igyekszünk bemutatni, illetve a családjaik sógorházassági és komasági viszonyait is, amelyek a céhes élet szoros közösségi szellemét bizonyítják.

A második egységben elsősorban a takácsmesterséggel foglalkozó Kövecsekről fogunk írni, akiknél apáról-fiúra szállt a mesterség, amely vérvonal négy generációja néhány év kimaradással teljes egészében lefedi a szegedi takács céh történetét (1743-1872). Mert Ulriknak fiai: József, Mátyás és Márton kitanulták apjuk mesterségét. Ugyanakkor például Kövecs Mátyás és Márton esetében csak említés szintjén merül fel a takácsmesterség mivel miután kitanulták azt és egy ideig a céhben tevékenykedtek, azután más polgári foglalkozást kerestek (kántor-tanító és uradalmi kocsmáros). Így az ő leszármazottaik is értelmiségi, papi és uradalmi hivatásokba léptek be. Ulrik elsőszülött fia, József azonban megmaradt ennél a foglalkozásnál így ő képviseli a második generációt, egyszersmind a szegedi takács céh harmadik korszakának elején élt. Az ő fiai: József, Antal és Mihály. Ők a céhes élet virágzását és hanyatlását is átélték, vagyis a takács céh harmadik és negyedik egyben utolsó korszakát, amelyhez kötődő korszakváltást jól szemlélteti az a hirtelen változás 1852 és 1858 között, amikor 104-ről 47-re csökkent a takács mesteremberek száma. A család utolsó takács képviselője Kövecs Mihály, Antal nevű fia volt a negyedik generáció képviselőjében, aki szinte a takács céh megszűnésével egyidőben hunyt el. Vele lezárult a család takácsmestersége és a céh utolsó, vagyis a hanyatló negyedik korszaka is.

Tehát dolgozatunk két nagyobb egységből áll. Az első részben a céhes takácsmesterségről írunk érintve országos jellemzőket, de főként Szegedre koncentrálnak. A második egységben pedig írunk a takácsmesterséggel foglalkozó Kövecsekről, akiknek életét, családjaiknak eseményeit és működésüket a céhen belül nyomon tudjuk követni a dolgozatban tárgyalt korszak (1740-es évektől-1870-es évekig) egészében.

1. A szegedi takácsmesterség

1.1. A takácsokról általában

Ennek a fejezetnek a bevezetéseként szolgáló részben a takácsok szervezeteinek gazdasági körülményével, munkafolyamatával, anyaghasználatával, eszközeivel és alapvetően a textiliparról kívánunk egy rövidke leírást adni.

A késő középkori és a későbbi Európában is a textilipari termékek mindig ott voltak a legkeresettebb kézműves termékek között. Így nem csoda, hogy szinte minden fejlettebb országban jelentős számú takács, szabó és posztós szakember dolgozott. Szűkítve a kört; a takácsok Magyarországon már a 14. századtól kezdve céhekbe kezdtek tömörülni, de a török uralom alatt a meghódított településeken több helyen megszűntek a céhes keretek. Később a törökök kiűzése után sok új takács céh alakult a Dunántúlon és az Alföldön is a 18. században.¹

Az ország északi és főként nyugati vidékein azonban ekkorra már a céheket kiszorították a munkamegosztáson alapuló textilmanufaktúrák, amelyek nagyobb termelékenységre voltak képesek. Az ausztriai tartományokhoz közelebbi területeken nagyobb is volt az igény a jó minőségű vászon és posztó termékekre, amíg ezzel szemben a délkeleti és a keleti településeken az életszínvonal sokkal alacsonyabb volt, tehát értelemszerűen az igények is kisebbek voltak;² sokáig megelégedtek a textilipari céhek termékeivel egészen addig, amíg a manufaktúrát már meg is haladta a gyári szövés, így ezt a fejlődési mérföldkövet a dél-alföldi régió gyakorlatilag át is ugrotta.³

¹ Domonkos Ottó (1991): Kézművesség. Anyagi kultúra. In. Paládi-Kovács Attila (szerk. et al.): Magyar néprajz. Akadémiai Kiadó. Budapest. pp. 369-376.

² Endrei Walter lentebb lábjegyzetelt könyvében megjegyzi, hogy még az 1700-as évek második felében is posztóruhát egyszerűen a közemberek nem viseltek, hanem helyette bőrből készült subában ködmönben jártak; legalábbis Csanád megyében.

³ Endrei Walter (1969): Magyarországi textilmanufaktúrák a 18. században. Akadémiai Kiadó. Budapest. pp. 42-43.

A gyapjú vagy a len, mint textilipari alapanyag -tekintve a juhnyájak gyér jelenlétére és a lenkultúra fejlettlenségére- majdnem teljesen hiányzott erről a vidékről, ezért sem alakultak ki jól fejlett manufaktúrák, nagy textilipari központok és feldolgozó üzemek ezekben az időkben és igazából később sem, kivéve a temesvári kincstári posztómanufaktúrát.⁴

A fejlettebb vidékeken a manufaktúrákban a szakemberek köre is differenciáltabb volt, ami természetesen az előállított termékek szélesebb palettájával is összefüggött. Például a Nyitra megyei Sasvár kartonüzemében dolgozott: fonó, kártoló, csévéelő, takács, fonálsodró és nyomó. A fonók voltak a legtöbben, hiszen ők állították elő a szövés alapanyagát a fonalat, a nyomó és a kártoló pedig a fonó munkája előkészítési szakaszaiban segédkezett. A csévéelő és a fonálsodró rendezte a fonalat a szövőgépre. A takács, vagyis a szövőmester a kész vászonból ruhákat, terítőket, zsákokat és egyéb késztermékeket állított elő tehát ő volt az, aki a munkafolyamat utolsó lépéseit elvégezte.⁵

Ha azonban nem nagyüzemi előállítás zajlott, hanem például egy alföldi településnek a céhes körülményeit tekintjük, akkor a takács rendszerint csak családtagjaira vagy néhány napszámosra számíthatott munkájának megsegítése szempontjából.

Bálint Sándor nagy monográfiájában így ír a takács szövőberendezéséről: „Váza és alkatrészei egyaránt keményfából készültek falusi bognárműhelyben. Három-négy nemzedéket is kiszolgál. Váza négy oszlopszerű lábon áll. Hátulján a pad. Ezen ül szövés közben a takács. Van rajta bordatartó különböző méretű bordákkal és a csavaros beállító. Aszerint, hogy mit akar a takács szűnni, van két- vagy négy lábító, ritkább nevén lábriktó, és velük azonos számú segédlábító és húzólánc. További alkatrészei a közteslécök és a nyistkeret. Ez utóbbiban függőleges spárgasor és vasszőmek. Van még nagy alsóhengör a fonal tartására, adagolására, és kisebb felsőhengör, amely a fonalsorokat továbbítja. Van kezdőléc, végzőléc, feszítőléc, elosztóléc is a szövőszéken. (...) A szövés eszköze még a gömbölyítő, csévéelő, másként csívelő. Ehhez tartozik az orsóláda, orsó, és orsótengőly. A fővetőmotolla, másként nagymotolla tartozéka a csontlyukas fővetőlapocka.”⁶

A jeles néprajzkutató kedvelte a régies nyelvi formulák alkalmazását így ezek és a néhány szakszó némi magyarázatra szorulnak. Talán a legegyszerűbb, ha a munkafolyamatot az elejétől leírjuk. A fonalat, amelyet a kender vagy a len rostjaiból⁷ készítettek a segítők, a

⁴ Endrei Walter (1969): p. 44.

⁵ Spiesz Anton (1960): A XVIII. századi textilmanufaktúrák történetéhez. In: Történelmi szemle. 3. évf. 1. sz. pp. 34-35.

⁶ Bálint Sándor (1977): A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. II. rész. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1976-1977. 2. szám. p. 374.

⁷ Alföldi vidékeken, ahogy említettük gyapjút ritkábban használtak még kevésbé selymet vagy gyapotot.

takács a leveles gombolyítójára helyezett, amelyről pedig a csörlője segítségével, nagy facsövekre csévélte fel. Ezekről a facsövekről 12-20 szálat is le tudott vezetni a fonalfelvetéshez (ahol szükség volt a fő(l)vetőmotollára) a szövőszék beépített, négyszögletes állványzatára, ahol el is kezdte a szövést a lábával (a lábítót vagy pedált taposva) és a kezével (a nyüstölőt és a vetélőt kezelve) egyaránt dolgozva.^{8,9} A bordákat az első néhány szál megfelelő elrendezésénél használta a nyüstkeret oldalánál. A különböző lécek a szövőberendezés vázszerkezetét alkották, míg az orsóhoz tartozó eszközökön a fonálelőkészítést végezték.¹⁰

A szegedi takácscéh esetében egy kimutatásban felfedezhetőek a különböző takács termékek, amiket az 1849. évben egy árszabályozás miatt listáztak. Ezek között voltak különböző méretű vásznak, amelyek rőfenkénti¹¹ ára 8 és 14 krajcár körül mozgott; zsák, amelynek rőfe 12 krajcár volt; kapca¹², amely 9 és végül szúnyogháló, amelynek rőfe 7 krajcár volt. Más termékeik, amelyeket csak alkalmi jelleggel külön megrendelésre készítettek vagy csak remekelési célból: oltárterítő, asztalterítő; ágyhuzat, ágylepedő; felső és alsóruha.¹³

1.2. A szegedi takácsok

A takács munkájának országos körülményeit bemutatva tovább szűkítjük a kört. Ez a mesterség Szegeden az 1522-es dézsmajegyzékben még nem található meg, viszont a későbbiekben fontos foglalkozás válik belőle. Ezekben a korai időszakokban Szeged kis létszámú népessége ugyanis megelégedett még a házon belül készült vásznakkal és más ruhaalapanyagokkal, amelyekből a parasztasszonyok ruhákat csináltak. Aztán szépen fokozatosan a növekvő népesség mellett a török kiűzése (1686)¹⁴ után az emberek igényei is megnöttek és szükség lett a takácsok minőségi munkájára.

⁸ Bálint Sándor (1977): p. 369.

⁹ Ortutay Gyula (főszerk.) (1977-1982): Magyar néprajzi lexikon. Akadémiai Kiadó. Budapest. V. kötet.

¹⁰ Endrei Walter (1969): pp. 69-70.

¹¹ A rőf szegeden 78 cm volt. Lásd: Oltvai Ferenc (1968): Szeged múltja írott emlékekben 1222-1945. Szeged Városi Tanács. Szeged. p. 93.

¹² A kapca egy olyan olcsóbb fajta vászon, amely funkcióját tekintve gyakorlatilag a mai harisnyával vagy a zoknival azonos volt és akkor hordták, ha valami lábbeli is volt rajtuk azon felül.

¹³ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 321. 1818-1852.

¹⁴ Szakály Ferenc (1985): A török kiűzésétől a szatmári békéig. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár. p. 20.

A szegedi takácsmesterség elsődleges írott forrásai a szegedi takács céh jegyzőkönyvei, amelyekből ma négy darab van: az 1818-1852-ig vezetett Kis Társaság jegyzőkönyve¹⁵, az 1826-1873-ig jegyzett Nagy Takácsjegyzőkönyv¹⁶ és a Takács Ifjúság lajstromkönyve¹⁷, amely 1852-1873-ig íródott. Ezek közül a legtöbb névadatot és ügyet a Nagy Takácskönyv tartalmaz és amíg a Kis Takácskönyv ennek fontos kiegészítőjének fogható fel (főleg az 1820-as és 30-as években), addig az Ifjúsági Takácskönyv szinte kizárólag bevételi és kiadási listákból áll, csekély terjedelmű, illetve neveket és ügyeket nem is tartalmaz, így a másik kettőhöz képest jelentősége elhanyagolható.

Érdekes módon Hilf László megemlíti egy általa az ács-kőműves céhnek tulajdonított jegyzőkönyvet (amelyet valószínűleg Pozsár Istvántól idéz, aki 1912-es könyvében ugyanezt állítja¹⁸ később Pozsár és Hilf tévedését Jenőfi Éva¹⁹ is átveszi), amelyet alaposabban megvizsgálva egyértelműen a takács céhhez kötődő jegyzőkönyvnek ismerhetünk el. Ez pedig az általunk negyedik jegyzőkönyvként elkönyvelt dokumentum, ami 1784-1804-ig íródott és sok személyről tesz említést, akik korábban vagy később a Takácskönyvekben vagy az összeírásokban szerepelnek takácsként. Ilyen volt 1785-ből a teljesség igénye nélkül: Lep (Lieb) András, Dobos Mihály, Mezei Mihály, Komoroczi György, Gargyány Mihály, Selyem István, Major István, Ebelik (Ebele) János, Laczkó Ferenc, Rihasi János, Benkóczi Miklós, Takács Ferenc, (Hegedűs) Bite István, Torma Márton, Csikos József, Apczi János, Kertész Márton, Fux Illés, Fux József, Babarczi Jakab és Babarczi Demeter.²⁰ Közülük Fuxékról és a Babarcziakról meg a felsorolás első nyolc személyéről később is lesz szó. A többiek szegedi takácsként való első (általunk elsőnek talált) említési évük a következő: Benkóczi Miklós 1773-tól, Rihasi János 1774-től, Laczkó Ferenc 1776-tól, Hegedűs Bite István 1777-től, Takács Ferenc és Kertész Márton 1782-től, Torma Márton és Apczi János pedig 1784-től.^{21, 22}

Ebből a négy dokumentumból tehát a kezdeti idők kivételével a szegedi takácsmesterség két korszaka: a mesterség virágzása és a hanyatlása precízen nyomon követhető, ami majd a

¹⁵ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 321. 1818-1852.

¹⁶ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.1 Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

¹⁷ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 323. 1852-1873.

¹⁸ Pozsár István (1912): A Csongrádmegyei céhek története. Bozó- és Justin könyvnyomdája. Csongrád. p. 61.

¹⁹ Jenőfi Éva (1932): Adatok a szegedi német telepesek és céheik történetéhez. Pfeifer Ferdinánd-féle könyvkereskedés. Budapest. p. 37.

²⁰ Hilf László (1929): A szegedi iparosság története. A szegedi Ipartestület kiadása. Szeged. pp.46-49.

²¹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai „Aranykönyv”, 8. doboz.

²² Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai, 3. doboz. Ő2.

korszakolásnál lesz jelentős. Érdekes, hogy Bálint Sándor és Hilf László a Nagy Takácskönyvről nem tesznek semmi említést.

A takács céh hierarchia rendszere hasonlított a többi céh felépítéséhez, amelyeket a privilégiumlevelekből és a jegyzőkönyvekből állíthatunk össze. A Nagy Takácskönyvben tapasztalt feltűnő rendszerezettség, (amelyet már a korábbi 1784-1804-ig írt jegyzőkönyvben is tapasztalhatunk) illetve részletezettség élénk és jól szabályozott céhéletről tesz tanúbizonyságot. És ez a rendszerezettség más céheknél az adminisztrációban például nem feltétlenül figyelhető meg, habár ez talán annak is betudható, hogy sok szegedi céhnek nem maradt fenn ennyi jól vezetett jegyzőkönyve. De hosszúra nyújtható hasonlítgatások helyett nézzük meg most azt, amit pontosan tudunk céhünk esetében.

A céh vezetője egyértelműen a főcéhmester (vagy csak céhmester), helyettese az atyamester vagy alcéhmester volt. Nekik nem kellett fizetniük kántorpénzt (ami évi négy alkalommal 4-9 krajcárt jelentett). És ők rendelkeztek a céhláda felett, amelyben a pénz is volt, de a döntéshozásban általában az öregmesterek és az előjáróság beleegyezése is szükséges volt. A céhmesternek a céhládából kiáramló és beáramló éves pénzforgalmat vezetnie kellett a jegyző segítségével és az év végi nagygyűlésen számot kellett adnia róla.

Minden évben tartottak több céhgyűlést (többnyire négyet az úgynevezett 'kántornapokon'²³) és a decemberi nagygyűlés alkalmával szavazással választották meg a céhmestert és az atyamestert, akik a jövő év januárjától lettek beiktatva, ugyanakkor többször is újra lehetett őket választani (voltak három, négy vagy akár öt évig is pozíciójukban maradó céhmesterek). Általában három-három jelölt közül közfelkiáltással, vokstöbbséggel vagy szótöbbséggel döntöttek. Egy ilyen választásra példa: „1830 ik esztendőben Karatson hava 27 ik napján tartott nagy czéh gyülese alkalmával a bé vett Rend és szokás szerint (...) az czéh előjárói választás és voksolások által megújítottak és ezáltal, az czech mesterségre kitettek úgy mint Major András volt czech mester, Major József, és Egyházi Ferencz közül a vokszok többségével Major József úr czéh mesternek- az atya mesterségre pedig szinte a 3 kitettek úgy mint Egyházi Ferencz, Nagy Mátyás és Iván Pál közül, hasonlóan a vokszok többségével Nagy Mátyás úr atya mesternek választattak (...)”.²⁴

Gyakran előfordult, hogy aki az előző évben atyamester volt az a rákövetkezőben vagy azutániban céhmester lett. A jegyző (leginkább nótáriusként fordul elő) is fontos tisztség volt, megválasztása ugyanakkor volt, mint az előbbieké, de általában hosszabb ideig

²³ Bálint Sándor (1957): Szegedi szótár I. Akadémiai Kiadó. Budapest. pp. 681-682.

²⁴ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 321. 1818-1852.

tisztségében maradt. Az öreg mesterek a céhmesterrel, az atyamesterrel és a jegyzővel együtt alkották a céh előjáróságot. Az öreg mesterek azonban nem választott tisztségben voltak, mint a többiek, így befolyásuk állandó volt, ami meg is látszik például abban, hogy a céhpénz felől ők rendelkeztek, amíg az új céhmestert meg nem szavazták. Emellett a remekelő legénynek remekdarabját szemrevételezve döntöttek annak helyességéről vagy hibásságáról (még az 1743-as artikulusaikban határozták meg ezt az eljárást²⁵, de később valós példákat is találhatunk a takácskönyvekben). Megkülönböztettek még bejáró mestereket és szolgáló mestereket is. Ők egy-egy évre kapták megbízásukat (ezt meg is lehetett pénzen váltani) és leginkább az új mestereket forgatták be a szolgáló mesterségre, de a bejáró mesternek valamivel már tapasztaltabbnak kellett lennie, sőt akár egy-két éven belül atyamester vagy céhmester lehetett a bejáró mesterből.²⁶ Volt még nagy- és kisdékány, illetve kulcsos mester titulus is, akiknek pontos szerepe már nem teljesen világos.

A takács céh szabályozottságát már említettük, most ezért tekintsük meg ennek magyarázataként a 'bejövétel' mikéntjét és feltételeit, illetve egyéb szabályokat. Egy ifjú, ha takácsmester akart egyszer lenni, akkor 12-14 évesen inasnak kellett szegődnie egy mesterhez, aki akkor fogadhatta fel, ha az ifjú a keresztlevelel bizonyította 'becsületess' származását. Egy mester többnyire csak egy inast foglalkoztathatott egy 1828-as végzés szerint és gyakran előfordult, hogy az inas a fia volt.²⁷ 1833-tól már elvárt volt az inasoktól, hogy írni-olvasni és számolni tudjanak. Felszabadulására 3-5 év múltán került sor (ezt szegődtetésekor előre megbeszélték), ekkor mesterlegény vált belőle és megkezdhette vándoréveit, amely újabb 3 évig tartott (ezt le lehetett rövidíteni indokolt esetben). Hazatérése után bejelentette remekelési szándékát, majd a remekét elbírálták, amit általában kisebb hibák mellett elfogadtak, azután pedig takácsmesternek bevették.²⁸

Remekelési esetre példa, amikor csak a második próbálkozás sikerült: „1830 december hava (...) Mák Imre a (...) remek darabját, amely egy oltár terítő 2,5 rőf hosszúságú s emitt egy 3/4 rőfnyi szelesegű, a két végein vörös Pelikány, egyéb része pedig vagy is fehérje ugyan fehér formákból és közbe közbe bele szüvöte szarvasokat mák, és rozsa formákat foglalja jól üszve szüvöte szövevényből állani, kívántatik vizsgálat alá bemutatván [későbbi beírás következik] Mivel fundamentumos hibákkal volt vissza rendeltete és más jónak készítésére utasítatott.” Két héttel későbbi gyűlésen: „Mák Imre remekét bemutatván- noha

²⁵ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1743. év július 1-i ülésnap.

²⁶ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.l Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

²⁷ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 321. 1818-1852.

²⁸ U. o.

hibák is találtak benne, mivel mindazonáltal fundamentoma a remeknek tökéletes volt, e mellett mesternek bévétetik.”

A rendezettség egyik mutatója még, hogy a Nagy Takácskönyvben a legkisebb kiadásokat és bevételeket is vezették, amelyek a céhládán átfolytak. Kiadásként megjelenik a pálinka vagy kenyér vétele és a beteg céhtagok kisegítése. Bevételeként pedig a 'kántorpénz', a remekelő legények mesterré válásakor megjelenő nagyobb összegek szerepelnek többek között.

A rendezettség mellett az emberbaráti szeretet és empátia is megmutatkozott, amikor beteg céhtársat vagy özvegyet megsegítették némi pénzzel. És akkor is, amikor a fiatalabb legény a mesterembertől rosszat tapasztalt. 1803-ban ilyen esetről kettő: „Dobos Mihály megbüntetődött a legényének alább tartásáért 3 forinttal.” és „Laczkó Ferenc megbüntetődött a legénye kissebbítése véget megfizete 2 forint.”²⁹ 1830-ban pedig Ranits József takácmester kegyetlenkedett félegyházi vándor legényével Szvatsik Gergellyel olyannyira, hogy a feleségével a legény kezét többször megütve a bal keze csuklója szinte használhatatlan lett és megdagadt. A céh elöljárói szóltak is a legény szüleinek és az ügy csak azért nem került a tanács elé, mert a szülők megbeszélték a dolgot a Ranits házaspárral.^{30, 31}

1.3. Takácsfamíliák

A Takács Jegyzőkönyvek és a polgárok lajstromai alapján a legbefolyásosabb³² takács-családokat is módszeresen fel lehet fedezni. Ennek a feltáráshoz a mindenkori főcéhmesterről és alcéhmesteréről leírható 'királylista' egy jó kiindulási alap, ugyanis a befolyás előnyt jelentett a céhmesterség elnyeréséhez és fordítva. A befolyás mellett a szakértelem is fontos kellett, hogy legyen, illetve észrevehetően az idősebbeket választották céhmesternek, vagyis, akik már régóta céhtagok voltak.³³ Évről évre azonban nem mindig folytonos a céhmesterek kiléte. Alább egy saját szerkesztésű ábrában közöljük ezt a 'királylistát'.

²⁹ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 311. 1784-1804.

³⁰ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 321. 1818-1858.

³¹ Az esetről Hilf is megemlékezik: Hilf László (1929): pp. 114-115.

³² Befolyás alatt leginkább azt értjük, hogy egy adott családnak tagjai jelen voltak-e az elöljáróságban, illetve, hogy a céh egészét tekintve számarányosan hányan voltak benne és az adott család tagjai hány nemzedéken át öröközték a mesterséget.

³³ Például Kövecs Antal 52 évesen és már 31 évnyi tagság után lett céhmester.

1784 céhm.: Pásztor János alcéhm.: Dobos Mihály
 1785-1786 céhm.: Dobos Mihály alcéhm.: Mezei Mihály
 1787-1788 céhm.: Haberth Dávid alcéhm.: Mák József
 1789-1791 céhm.: Dudás György alcéhm.: Laczkó Ferenc
 1792-1793 céhm.: Szendrei István alcéhm.: Rihasi János
 1794-1795 céhm.: Laczkó Ferenc alcéhm.: Takács Ferenc
 1796-1797 céhm.: Mák József alcéhm.: Mező (Mezei) Mihály
 1798-1800 céhm.: Mező (Mezei) Mihály alcéhm.: Benkóczi Miklós
 1801-1802 céhm.: Nagy József alcéhm.: Bite István
 1803-1804 céhm.: Benkóczi Miklós alcéhm.: Terhes Ferenc
 1805-1825 ?
 1826 céhm.: Róka József alcéhm.: Hódi Gergely
 1827-1830 céhm.: Major András alcéhm.: Egyházi Ferenc
 1831-1834 céhm.: Major József alcéhm.: Nagy Mátyás
 1835-1837 céhm.: Babarczi János alcéhm. 1.: Almási János alcéhm 2.: Rúsa (Rózsa) József
 1838-1839 céhm.: Róka Antal alcéhm.: Babarczi István
 1840-1844 céhm.: Babarczi István alcéhm. 1.: Kövecz Antal alcéhm. 2.: Németh Antal
 1845-1848 céhm.: Kövecz Antal alcéhm. 1.: Major István alcéhm. 2.: Babarczi Antal
 1849-1851 céhm.: Babarczi Antal alcéhm.: Takács István
 1852-1853 céhm.: Mészáros József alcéhm.: Kiss István
 1854-1855 céhm.: Kiss István alcéhm.: Király István
 1856-1857 céhm.: Apró István alcéhm.: Vastag Mihály
 1858 céhm.: Vastag Mihály alcéhm.: Vass János
 1859 ?
 1860 céhm.: Császár István alcéhm.: Takács Ignác
 1861-1862 céhm.: Vass János alcéhm.: Egyházi József
 1863-1865 céhm.: Egyházi József alcéhm.: Benkóczi Pál
 1866-1868 céhm.: Benkóczi Pál alcéhm.: Sánta Antal
 1869-1873 céhm.: Sánta Antal alcéhm.: Mezei Pál³⁴

³⁴ A listát az 1784-1804-ig írt és az 1826-1873-ig írt jegyzőkönyvekből állítottuk össze (a szerző). Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 311. 1784-1804. Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

Ebből a listából tehát a céh történetének majdnem száz évének vezetőit tudtuk felderíteni. Más listákat és összeírásokat alkalmazva azonban másokat is felfedezhetünk, akik ha nem is lettek céhmesterek vagy atyamesterek mégis előjárók voltak.

Egybevetve mindent; a Babarczi-család volt a legjelentősebb ezek közül. A céhben első ismert tagjuk Babarczi Jakab volt, aki 1783-ban szerzett polgárjogot már takácsként, ekkor 23 éves volt. Felesége Urbán Rozália volt, akivel 1785. február 23-án házasodott össze.³⁵ A céhben betöltött fontos szerepéről az öreg mester jelző árulkodik. Felsővároson élt és dolgozott, ahol 1841-ben hunyt el.³⁶ Babarczi Demeter (1759-1840)³⁷ egyidőben élt vele és a rokona volt (másodunokatestvére), de nem volt öreg mester címe és Alsóvároson élt. Ha csak a polgári lajstromokat tekintjük akkor még Babarczi Jánost (előbbi Jakab fia), Istvánt (három Babarczi István takácsmester különíthető el), Antalt, Józsefet és Ferencet említhetjük. Ismert több céhmester is közülük, mint Babarczi János (1835-37), az egyik István (1840-44) és Antal (1849-51).³⁸

Értelemszerűen a Takács családnevűek is bőven képviselték magukat ebben a szakmában. Már 1782-ban egyszerre négy személyt számlálhatunk közülük össze: Takács Miklós, Ferenc, József, Ádám.³⁹ Bár rokoni kapcsolataikat nehéz lenne rekonstruálni.

Az céhalapító tagok közül csak a Fux név maradt fenn több generáción át. Fux Tamás alsóvárosi mester volt tehát az első tagjuk, akinek fia Illés, majd ennek fia József is takácsmesterek voltak és időközben Róka lett a családnevük. Róka Józsefnek (aki céhmester is volt) felesége Dobó Róza volt, közös gyermekük; Erzsébet hozzáment Babarczi Pálhoz, akivel pedig József nevű ügyvéd fiuk született.⁴⁰ A Róka családból Antal, mint az utolsó takács 1855-ig volt céhtag.

Major István családja is jelentősnek számított. Őt 1776-tól tartották számon alsóvárosi takácsként. Felesége Róka Katalin,⁴¹ aki az előbbi József nővére volt. Gyermekük: András és József céhmesterek is voltak.

Érdemes megemlíteni még az Almási, a Mák, a Váczi, a Vecsernyés, a Nagy, a Vass és az Egyházi családokat is, akiknek több képviselője is tagja volt a céhnek és apáról-fiúra adták tovább a mesterséget.

³⁵ Szegedi RKA, Belvárosi P, E 1778-1852-ig, 1785. február 23.

³⁶ Szegedi RKA, Felsővárosi P, H 1823-1842-ig, 1841. június 12.

³⁷ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1828-1844-ig, 1840. május 17.

³⁸ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz

³⁹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai „Aranykönyv”, 8. doboz.

⁴⁰ Habermann Gusztáv (1992): Személyi adattár a szegedi polgár-családok történetéhez. Szeged. p. 14.

⁴¹ Szegedi RKA, Belvárosi P, E 1767-1794-ig, 1776. november 18.

1.4. A szegedi takácmesterség korszakai

A szegedi takácmesterséget működése alapján négy korszakra oszthatjuk. Az első korszakban, amely a céh megalapítása (1743) előtti időket jelenti, kevés takácsot tartottak számon mivel a házi vászonkészítés még erős konkurenciát jelentett és csupán a mesterségből nehezen lehetett megélni. Az 1720-as évektől az 1740-es évek első éveiig Alsóvároson és Felsővároson már dolgoztak takácsok⁴² (összesen ketten-hárman, akik közül név szerint Halál Pált⁴³ és Takács Mártont (máshol Marci) sikerült beazonosítani⁴⁴), innen indult tehát az első korszak.

A második egység az 1743-tól kezdődő időszak, ekkor három mester: Halál Pál, Sinkovics Mihály, és Fuchs (Fux) Tamás megalapította a szegedi takács céhet a budai „fertyálcéheként”⁴⁵. Az 1750-60-as évekből az előbb felsoroltak mellett Ebedl (Ebe(r)le) János és Haberth (János) Dávid⁴⁶ tűnnek fel takácmesterként, tehát alapvetően németek, akik a ’Palánkban’ éltek⁴⁷, azonban már korán a magyarok kerülnek többségbe, akik Felsővároson, de sokkal inkább Alsóvároson rendezkedtek be (Fux Tamás és Steindl Ulrik is Alsóvároson éltek, pedig egyértelműen németek⁴⁸, mégis a magyar többségű közösség hatására utódaik magyarosították neveiket (Fuxból Róka, Steindlből Kövecs lett). A céh magyaros szellemiségét jellemzi még a magyar nyelvű artikulus a Tanácsi Jegyzőkönyvben és az elejétől kizárólag magyarul vezetett céhes jegyzőkönyvek. A takács céh szoros kötődése Alsóvároshoz talán azzal magyarázható, hogy a vászon elkészítéséhez szükséges lent és kendert az itteni parasztemberek készítették elő napszámosmunkával.

Fodor János foglalkozott magyar betelepülőkkal is, akiket az „Aranykönyvből” és a Tanácsi Jegyzőkönyvekből azonosított köztük több takácsot is. Szalma Ferenc makói 1755-től, Dobos Mihály dénesfai és Mező (Mezei) Mihály dorozsmai 1767-től, Dudás György makói 1770-től, Komoróczy György gyulakeszii 1772-től, Takács János kajdácsi 1773-tól, Selyem István csornai 1774-től és Gardián (Gárgyán) Mihály Bars vármegyei 1779-től éltek Szegeden és működtek takácsként összesen nyolcan.⁴⁹ Természetesen ebben az időszakban (1743-1780-ig) a takácscéh szegedi lakású tagjai még többen voltak. Közülük fel tudunk

⁴² L. Csajági Réka-Rákos István (1985): A kézművesek számszerű megoszlása. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár. p. 317.

⁴³ Minden bizonnyal a későbbi alapítótagról van szó.

⁴⁴ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai, 6. doboz, Ö5.

⁴⁵ Bálint Sándor (1977): p. 371.

⁴⁶ Haberth vagy Abel Dávidként hivatkoznak rá legtöbbször, ő Bécsből jött 1763-ban.

⁴⁷ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai, 1. doboz, Ö1.

⁴⁸ Közéjük sorolható még Hizal János is, de róla kevesebbet tudunk.

⁴⁹ Fodor János (1947): Adatok Szeged népességének történetéhez. Szeged. SZTE bölcsész doktori disszertáció. pp. 129-131.

ismerni 1762-1782-ig összesen nagyjából 33 takács foglalkozású személyt az előbb említetteken kívül. Összesen így 47 takácsot ismerünk 1743-1782-ig, akik közül 39 magyar, 7 német és egy szerb származású volt.⁵⁰

A harmadik korszakban a céh egyre jobban kiterjedt és a mesterség színvonalának, illetve áruinak a keresete is nőtt: ez volt a felvirágzás ideje. 1780-as évektől tapasztalható erősebb szaporodása a céh létszámának is arra utal, hogy nőtt a kereslet a takácsok munkájára. A céhes mesterek száma 1819-re elérte a 93-at (bár ekkor már számolták a legényeket és az inasokat is, így velük együtt 145-en voltak, de ők még nem számítottak rendes tagoknak). A virágzásnak tetőpontja talán 1830 és 1847 közé tehető, ekkor volt a mesterek száma a legnagyobb (110-120). Feltűnő volt különben a takács családok gyakori sógorsága egymással. Babarczy-Róka, Major-Róka, Major-Mezei, Sohajda-Kövecs házasságok köttettek, hogy csak néhányat említsünk (a családfákat a mellékelt ábrákon láthatjuk). Emellett az is gyakori volt ebben a korszakban, hogy a házasuló takácsmesternek tanúi a céhből kerültek ki. Erre a hagyományra példa Benkóczi Pál takács és Ördög Rozália házassága 1840-ben, amikor a tanúi Kövecs Antal és Kis István takácsmesterek voltak.⁵¹ Takácsmestereknek különben minden bizonnyal előírás volt, hogy inas vagy legényeik alatt nem házasodhattak, hanem csak a mesterré válás pillanatától.

Ebben a korszakban is megfigyelhető a céhnek alsóvárosi kötődése, mivel az 1828-ban feljegyzett 81 takácsmester közül 48 alsóvárosi, 20 felsővárosi, 7 belvárosi, 6 pedig rókusi lakású.⁵²

A hanyatlás korszakának előszelét már a '48-as szabadságharc táján érezni lehetett. Sőt a Csongrád megyei rendek már 1833-ban el kívánták törölni a céheket. Akkor az idő még nem érett meg erre, de az ipari fejlődés és a kapitalizmus, illetve a liberalizmus térhódítása a merev keretrendszerű és a piaci fogalmakat sajátosan értelmező céhes világnak nem kedvezett.⁵³

A mesterek száma hirtelen apadni kezdett. 1852-ben 104 mester volt, de 1858-ban már csak 47. De ekkor is az alsóvárosi túlsúly figyelhető meg, mert 1862-ben 39 mesterből 31 alsóvárosi, 6 felsővárosi, 1 móravárosi, 1 pedig kanizsai volt.⁵⁴

⁵⁰ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai „Aranykönyv”, 8. doboz.

⁵¹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1835-1852-ig, 1840. február 17.

⁵² Magyar Nemzeti Levéltár: OL-W 21-52. Az 1828. évi országos összeírás. Szabad királyi városok, Szeged.

⁵³ Pozsár István (1912): A Csongrádmegyei céhek története. Bozó- és Justin könyvnyomdája. Csongrád. pp. 203-206.

⁵⁴ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

A céhpénz csökkenése is jelzi a változásokat, ami többnyire 500 forint felett mozgott, de 1873-ra ez 58Ft és 84 krajcárra esett le. Ekkortájt, ahogy már többször is említettük, a gyári szövésű vászon kiszorította a kézműves termékeket, sőt 1872-ben végleg megszűntek a céhek. Ipartestületek alakultak ki helyükbe, de a takácsok esetében ez a jelek szerint nem volt hosszú életű, hiszen a szerveződés átalakulása nem változtatott sokat a körülményeken. 1873-ban kijelenthetjük tehát, hogy a szegedi takács céh története véget ért.⁵⁵

2. Személy- és családleírások

A dolgozat ezen következő részében a Kövecsek közül azzal a nyolc személlyel fogunk behatóan foglalkozni, akik a takácsmesterség művelői voltak. Leírásainkban tulajdonképpen életrajzukat közöljük születésüktől fogva gyermekeik születésén át halálukig. Emellett pedig a céhben betöltött szerepüket is taglaljuk, illetve egyéb közéleti vagy magánéleti történeteiket.

2.1. Steindl Ulrik

Steindl Ulrik neve Szegeden először 1745-ben⁵⁶ jelent meg a városi polgári lajstromban a német betelepülők között⁵⁷, illetve a Tanácsülési Jegyzőkönyvben is.⁵⁸ Foglalkozására nézve takács és bizonyos Urschberg-ből érkezett Szegedre, amely település az ősi kolostoráról híres Ursberg⁵⁹ lehet a Bajorországi Augsburgtól délnyugatra. Miután Ulrik igazolta a Tanács előtt származását és állapotát és 24 forintot lefizetett, azután a polgárok közé felvették.

Korán kiderült, hogy Ulrik kissé heves vérű volt és néha nem vigyázott a nyelvére másokkal szemben. Így sértette meg Fux Tamást is (tehát ekkor már céhtársak voltak) 1749-ben⁶⁰ majd 1753-ban⁶¹ is, amiért először 12 forintot majd 2 forintot kellett büntetésképpen kifizetnie. A takács céh előtt is botránkozásokat váltott ki 1751-ben, sőt kétszer még a

⁵⁵ Bálint Sándor (1977): p. 374.

⁵⁶ Fodor János (1947): p. 116.

⁵⁷ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai, 8. doboz, Ö24.

⁵⁸ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1745. január 13-i ülésnap.

⁵⁹ Műhely a kolostor falai között. Párisi divat. 1933. március 1. p. 54.

⁶⁰ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1749. december 11-i ülésnap.

⁶¹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1753. szeptember 24-i ülésnap.

fogházat is megjárta (néhány napig csupán), de ezek után megbánást tanúsított és vezeklésképpen három viaszgyertyát vitt a Szent Demeter templomba.^{62,63}

1758. június 4-én megházasodott⁶⁴ körülbelül 47 évesen viszont felesége Schönpaurin Anna Mária biztosan fiatalabb volt nála, mert egészen 1772-ig születtek gyermekeik. Névadásban a kor magyar hagyományait követték; a keresztszülőktől vették a gyermekeik nevét. Első négy gyermeküknek Jetzt József és Pergtin Erzsébet voltak a keresztszülei, amíg az utolsó négyüknek Schauer Mátyás és Veronika.

Így lett elsőszülött fiuk neve József, aki 1759. március 7-én született.⁶⁵ Testvérei körülbelül kétévente születtek őutána, összesen négyen, akik valószínűleg kiskorukban elhunytak. Következő testvérei: az 1767. március 31-én született Mátyás,⁶⁶ majd az 1769. március 23-án született Veronika,⁶⁷ végül pedig az 1772. november 10-én született Márton azonban megérték a felnőtt kort.⁶⁸ Így Ulrik nyolc gyermeke közül négyen érték meg a felnőtt kort, akik családot is alapítottak: József, Mátyás, Veronika és Márton. Róluk később is fogunk írni. Ulrik különben lakóhelye szerint alsóvárosi volt, ahol több házat is bírt és az egyiket, ami a temető mellett volt azt eladta Mika Józsefnek 64 forintért.⁶⁹ Később Ulrik az összeírásokban Mika József és Vecsernyés Pál mellett van felírva, tehát mellettük lakott. Akkoriban már Fuxék (Tamás és fia Illés) és más takács családok is éltek itt (Takács, Hizal, Dobos).⁷⁰ Ebből következik, hogy a szegedi takácsmesterség súlypontja kezdettől fogva Alsóvároson volt, ahol a német származású takácsok is magyarosodtak (ennek ékes mutatója, hogy a Fux névből Róka lett és a Steindlből pedig Kövecs).

Négy gyermekétől sok unokája született Steindl Ulriknak (összesen 35), de közülük egyet sem láthatott szemeivel, mert 1774. február 17-én, 63 éves korában meghalt.⁷¹ Ezt követően özvegyen maradt felesége nemsokkal később 1774. július 4-én 30 évesen hozzáment a 28 éves Lieb Andrásához.⁷² A házassági tanúik a család akkori és későbbi kapcsolatrendszeréből is ismert Eberle János és Schauer Mátyás⁷³ voltak.

⁶² Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1751. július 15-i ülésnap.

⁶³ 1790-ig a Tanácsülési Jegyzőkönyveket latinul írták. Ezért zen szövegek lefordítását Brandl Gergely végezte el, amelyet itt is hálásan köszönök neki.

⁶⁴ Szegedi RKA, Belvárosi P, E1737-1766-ig, 1758. június 4.

⁶⁵ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1752-1769-ig, 1759. március 7.

⁶⁶ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1752-1769-ig, 1767. március 31.

⁶⁷ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1752-1769-ig, 1769. március 23.

⁶⁸ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1770-1794-ig, 1772. november 10.

⁶⁹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1755.

⁷⁰ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL- XV.15.f. Szeged városának összeírásai, 3. doboz, Ö2.

⁷¹ Szegedi RKA, Belvárosi P, H 1748-1775-ig, 1774. február 17.

⁷² Lieb András takácsmester volt és az ausztriai Stájerországból jött Szegedre 1774-ben.

⁷³ Schauer Mátyás asztalos volt és a bajorországi Ettingből jött Szegedre 1759-ben.

2.2. Steindl Kövecs József

Steindl József néven született Steindl Ulrik és Schönpauring Anna Mária első fiaként 1759. március 7-én Szegeden.⁷⁴ Keresztszülei Jetzt József és Pergtin Erzsébet voltak, innen kapta tehát keresztnévét, illetve a sokszor említett márciusi József névnapok okán.

1780. október 2-án házasodott meg Krammer Katalin 19 éves hajadonnal Ebe(r)le János takácsmester és Ertl Mihály tanúskodása mellett.⁷⁵ A bejegyzés szerint József ekkor már takács volt, de polgárjogáról nincs értesülésünk. A Tanácsülési Jegyzőkönyvekben (továbbiakban TJ könyvek) sincsen nyoma annak, hogy polgárjogot vásárolt volna, bár az öccsei és később a fiai is vettek.

Nevének változását mind az anyakönyvekből, mind pedig a TJ könyvekből nyomon lehet követni. Ennek érdekessége, hogy testvéreinek (Mátyás, Veronika, Márton) hamarabb és kevesebb előzmény nélkül változott át Kövecsre a neve. Józsefet először 1791-ben említi a TJ könyv egy adósságtörlesztési ügy kapcsán, itt még Steindl.⁷⁶ Amikor 1793-ban Csávojszky Jánossal zajló ügyükben együtt nevezik meg őt testvéreivel, akkor már Köves Józsefnek írták.⁷⁷ Ekkortól egészen 1801-ig minden ügynél Steindl (vagy Standel, Steindler, Stadler) a neve, ha a testvérei nem szerepelnek mellette, ha együtt vannak akkor pedig Köves. 1801-ben pedig már Kövecs (helyesebben Követs mert akkoriban a 'cs' betűt így írták), ami egybecseng a korábban közölt anyakönyvi változásokkal, amikor is Józsefnek György fia Steindl néven született 1801. április 20-án majd két nappal később Kövecs néven hunyt el.⁷⁸ Ekkortól már a TJ könyvekben is Kövecs József, bár a Steindl József név is még felbukkan, de egy-két esettől eltekintve akkor már más személyekről van szó.

Kövecs József takácsmesterként való kibontakozását az első Takács Jegyzőkönyvből ismerhetjük meg; ugyan kissé felszínesen. 1784-től rendszeresen szerepelt a mesterek listáján, bár érdekes módon egészen a jegyzőkönyv megszűnéséig Standel József néven. József testvére Mátyás 1788-ban lett tagja céhnek és együtt már 1789 június 1-én 'megbüntetődtek'. Ugyanis Ebe(r)le Jánosnak 90 éves német származású takácsmesternek (aki 9 éve tanúja volt) temetésén 'mulatak'. Ezért fizetniük kellett 50 krajcárt.

⁷⁴ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1752-1769-ig, 1759. március 7.

⁷⁵ Szegedi RKA, Belvárosi P, E 1767-1794-ig, 1780. október 2.

⁷⁶ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1791. évi 1054. ügy.

⁷⁷ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1793. évi 1780. ügy.

⁷⁸ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1789-1828-ig, 1801. április 22.

József egyéb dolgai a céhben még, hogy fiát ifjabb Józsefet, mint inast 1801. június 7-én felszabadította 1,75 forintért, aki ekkor 16 éves volt. Ebben az az érdekes, hogy itt is következetesen Standel József a neve miközben fiát már Kövecs Józsefnek írták.

Az anyakönyvekből még feltérképezhetjük a családi viszonyait. Első gyermekük elhunyt, de a második, Anna 1783. február 21-én született⁷⁹ és 1806-ban hozzáment feleségül Tóth Ferenchez és Szegváron telepedtek le.⁸⁰ József harmadik gyermeke szintén a József nevet kapta 1785. március 18-án.⁸¹ Őröla később bővebben írunk. 1789. február 12-én napvilágra jött utolsó lányuk: Terézia,⁸² aki férjhez ment Bóka Péterhez 1809-ben és Alsóvároson éltek.⁸³

Józsefnek utolsó három gyermeke fiú volt: Antal 1793. február 3-án,⁸⁴ Mihály 1795. augusztus 11-én⁸⁵ és György 1801. április 20-án született.⁸⁶ Antal és Mihály takácsmesterek lettek József bátyjukhoz hasonlóan így mindhármukról szó esik majd. Érdekesség, hogy József és Katalin összes gyermekének Bauernfeind Mihály János mézeskalácsos⁸⁷ és Piskovics Terézia voltak a keresztszülei.

1802-ben a Pétervári út kapusa (nagyjából vámos) lett saját kérésére, miután a korábbi kapus; Bujtor Mihály „több csalfálkodásokban s az árendásokat illető pénzek félre tételében tapasztaltatott” és „szolgálatjából kitétetett”.⁸⁸

Kövecs József 1816. február 1-én hunyt el 56 évesen Alsóvároson⁸⁹ feleségét özvegyen, de fiainak biztos jövőt hagyva.

⁷⁹ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1776-1794-ig, 1783. február 21.

⁸⁰ Szegvári RKA, E 1803-1868-ig, 1806. január 13.

⁸¹ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1776-1794-ig, 1785. március 18.

⁸² Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1776-1794-ig, 1789. február 12.

⁸³ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1789-1835-ig, 1809. november 6.

⁸⁴ Kiszombori RKA, K 1764-1795-ig, 1793. február 3.

⁸⁵ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1789-1812-ig, 1795. augusztus 11.

⁸⁶ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1789-1812-ig, 1801. április 20.

⁸⁷ Ő is német betelepülő volt: 1778-ban érkezett Szegedre Alsó-Ausztriából. Fia, Bauernfeind Ferdinánd híres szegedi gyógyszerész volt, akinek háza erkélyéről Kossuth Lajos elszavalta Szegednek népe, nemzetem büszkesége... kezdetű ikonikus beszédét.

⁸⁸ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsulési Jegyzőkönyv 1802. évi 870. ügy.

⁸⁹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1789-1828-ig, 1816. február 1.

2.3. Kövecs Mátvás

Kövecs Mátvás 1767. március 31-én született Szegeden, Steindl Mátvás néven, Steindl Ulrik takács és Schönpaurn Anna Mária ötödik gyermekeként.⁹⁰ A keresztnévét keresztapjától Schauer Mátvástól kapta.

A családi egység erősségét jelzi, hogy Mátvás, öccsének Mártonnak a tanúja volt a házasságakor 1795. április 27-én Koreny György mellett.⁹¹ Illetve 1798. február 11-én, amikor harminc évesen egybekelt a belvárosban Szegő Terézia nevű hajadonnal, akkor az ő tanúja Vincze (Botka) János volt, aki a húgának Veronikának volt a férje.⁹² Ennek a Szegő Teréziának az apja Szegő János Nyitra vármegyéből jött nemesember, anyja pedig Alföldy Magdolna volt.⁹³

1792. május 26-án kelt Tanácsulési határozatban azt olvashatjuk, hogy Szegeden született polgárnak fiaként és takácsmesterként négy forint taksa kifizetése után a polgárok közé bevették és ekkor már 'Köves' a családneve.⁹⁴

Apja nyomán, -akit hétévesen vesztett el- Mátvás is kitanulta tehát a takácsmesterséget, amit mostohaapja Lieb András tanított meg neki inas éve alatt. 1785. május 16-án szabadult fel és 1788. február 24-én be is állt mesterembernek 7 forint és 50 krajcárért. Mátvást a céhben többször ért büntetés hasonlóan atyjához, mert ahogy később is mondják róla; zavargó természetű volt.⁹⁵

1798-ban már nem is volt a takácsok között (valószínűleg házasságakor lépett ki) és ekkortól már kántorként tevékenykedett pedig nem volt képzett zenész (gyenge orgonista volt), de szép hangjáért a hívők kedvelték.⁹⁶ Először Horgoson kántorkodott, ahol 1800-ban megszületett első fia, András, aki később plébános lett.⁹⁷ Majd Szőregen is, ahol Erzsébet nevű lánya született 1802. november 2-án, aki Tury Károly felesége lett és Kisteleken telepedtek le az 1820-as években (házasságukkor éppen testvére Kövecs András volt eskető

⁹⁰ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1752-1769-ig, 1767. március 31.

⁹¹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1789-1835-ig, 1795. április 27.

⁹² Szegedi RKA, Belvárosi P, E 1794-1852-ig, 1798. február 11.

⁹³ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1776-1794-ig, 1780. július 26.

⁹⁴ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsulési Jegyzőkönyv 1792. év 824. ügy.

⁹⁵ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 311. 1784-1804.

⁹⁶ Lugosi Döme (1929): A szegedi zenekultúra története. Muzsika. Zeneművészeti, zenetudományi és zenekritikai folyóirat. 11. Szegedi szám. pp. 28-33.

⁹⁷ Kövecs András pályafutásáról és az 1848-49-es szabadságharc szőregi vonatkozású eseményeiben betöltött békítő szerepéről és aztán Kiszomborra való „száműzetéséről” Miklós Péter: Adalékok a szőregi római katolikus plébánia 1848/49-es történetéhez című tanulmányából tájékozódhatunk.

papjuk).⁹⁸ Mátyás gyermekeinek születési helye tehát útmutatást ad nekünk a későbbiekben is abban, hogy éppen hol volt kántor vagy hogy hol lakott családjával.

1806. január 12-én Mátyás Pál⁹⁹ nevű gyermeke született meg Alsóvároson. Aki Mátyás néven szentesi, azután pedig szegedi (rókusi, tabáni majd móravárosi) tanító lett feleségével Rózsa Rozáliával együtt.^{100, 101, 102} Idősebb Mátyás innentől kezdve; 1807-től haláláig Rókuson volt kántor, sőt az elemi tanítást is elvállalta. Ezen tisztségekre a plébános azért javasolta Mátyást a Tanács előtt, mert habár zavargó természetű és gyenge írástudó volt, mégis „vízivó, józan” életű személy, mindenekelőtt pedig ingyen hajlandó volt tanítani.¹⁰³

Kövecs Mátyásnak rókusi kántorsága idején a rókusi plébános Huszka György^{104, 105} volt, akit egyszer a hívek előtt megsértett (a beszámoló szerint a „házasságot bontó és a Rókus városi plébános urat sértő szavakat hintvén a népnek már bontránkoztatására légyen...”)¹⁰⁶ és emiatt Blázs István és felesége bepanaszolták őt a Tanács előtt 1809. július 7-én. Mátyás a vádakat nem tagadta és a plébános úr sem, emiatt a Tanács elmozdította őt a kántori hivatalából. Július végén azonban a hívek közül sokan -akik igen kedvelték kántorukat- és Mátyás is, levelet írtak a Tanácsnak és ebben kifejezték, hogy a kántori hivatalra alkalmas és nem különben ártatlan. Ennek hatására végül 1809. augusztus 2-án Zombory Pál és Szluha Ádám tanácsbéli urak közreműködésével Huszka György plébános úr megbocsájtott és Kövecs Mátyás visszahelyeztetett előbbi tisztébe. Feltétel volt azonban, hogy a továbbiakban „csendességgel,” viselteti magát a plébános úr és a nép előtt, emellett pedig a korábban üres helyre megérkező Krestyán Györgynek 20 forintot fizet hazautazását biztosítandó.¹⁰⁶

Későbbi gyermekei is Rókuson születtek szinte kétévente követve egymást. Krisztina 1808. augusztus 17-én született¹⁰⁷, aki 1874-ben hunyt el Kübekházán.¹⁰⁸ Az 1812. március

⁹⁸ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, E 1805-1836-ig, 1824. június 14.

⁹⁹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1789-1812-ig, 1806. január 12.

¹⁰⁰ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1827. év 4684. ügy.

¹⁰¹ Bővebben lásd még: Reizner János (1900): Szeged története. III. kötet. Kiadja Szeged Szab. Kir. Város Közönsége. pp. 286-288.

¹⁰² Bővebben lásd még: G. Tóth Ilona (2000): Az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc szegedi dokumentuma a Csongrád Megyei Levéltárban. Tanulmányok Csongrád megye történetéből. XVIII. pp. 159-161.

¹⁰³ Jászai Géza (1905): A szegedi Szt. Rókushoz címzett r.k. plébánia 100 éves története. 1805-1905. Nyomtatott Endrényi Imre könyvnyomdájában. pp. 364-365.

¹⁰⁴ Huszka György 1805-től volt plébános Rókusvároson és 1831. január 20-án hunyt el itt, de már 1830-tól Bódy Antal lépett a helyébe.

¹⁰⁵ Reizner János (1900): Szeged története. III. kötet. Kiadja Szeged Szab. Kir. Város Közönsége. pp. 25-26.

¹⁰⁶ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1809. évi 1920. 2091. és 2102. ügyek.

¹⁰⁷ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, K 1805-1826-ig, 1808. augusztus 17.

¹⁰⁸ Kübekházi RKA, H 1853-1877-ig, 1874. szeptember 27.

14-én született Franciska Rozália¹⁰⁹ pedig hozzáment Bogyó Józsefhez és Szegeden telepedtek le (házasságukkor szintén Kövecs András volt a celebráló pap).¹¹⁰

Mátyásnak 1814. június 22-én megszületett János nevű fia¹¹¹, aki lakatosmester lett és a szintén német származású Arnold Klára lett a felesége¹¹²; időskorukat Kübekházán élték le és 1879-ben hunytak el.^{113, 114} A legfiatalabb fia Mátyásnak Alajos volt, aki 1818. május 17-én született¹¹⁵ és ő is testvéreihez hasonlóan később Kübekházára telepedett le és leszármazottai ma is a település környékén élnek.

Talán némi magyarázatot kíván ez a Kübekházára vándorlás, de eddig semmi kézzelfogható okot nem találtunk erre vonatkozóan, hacsak nem azt, hogy Kübekháza maga is 1844 után jött létre és sok telepest fogadott;¹¹⁶ Mátyás családjának egy része ekkortól költözött ide és később a település életében fontos szerepeket láttak el.

Kövecs Mátyás 1824. december 24-én (más olvasatban 9-én) hunyt el Rókusvárosban, ahol kántori tisztségét gyakorolta: ekkor 57 éves volt. Az anyakönyvben az is áll, hogy megözvegyült felesége Szegő Terézia még él ezután, de azt nem tudjuk, hogy meddig.¹¹⁷ A rókusi kántor őutána Farkas János lett.¹¹⁸

Érdekes módon az 1828-as összeírásban is szerepel Mátyás úgy, mint özvegyember. Ebből meg lehet tudni, hogy háza körülbelül 216 m²-es volt, amely után 30 krajcárt adózott, ami mai forinttal mérve 2881,5 Ft. Volt egy majdnem 8000 m²-es (2000 négyszögölnyi) szőlőföldje is, amelynek megműveléséhez összesen 10 napszamos munkaerejére volt szükség. A latin kiegészítő szöveg (*Epocillas vi proprio sui cubili*) ezzel összefüggésben arról számol be, hogy „saját költségén kocsmát üzemeltet a maga lakóhelyén”. Ebből származó jövedelme 20 rajnai forint volt, ami mai magyar forinttal számolva körülbelül 120 000 forintnak felel meg.¹¹⁹ A fentebbi állítást megerősítendő egy évvel azelőtt; 1827-ben is készült egy összeírás a kocsmákról és a kocsmárosokról, ahol az 50 éves özvegy

¹⁰⁹ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, K 1805-1826-ig, 1812. március 14.

¹¹⁰ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, E 1805-1836-ig, 1833. július 16.

¹¹¹ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, K 1805-1826-ig, 1814. június 22.

¹¹² Tápay-Szabó László (1930.07.10): Régi szegedi családok. Délmagyarország. p. 4.

¹¹³ Kövecs János 1857-ben már biztosan Kübekházán élt, mert ekkor az alesperessel kötött egy haszonbérleti szerződést, ami látható a Szeged-Csanádi Püspökség Levéltára: Kübekháza plébánia iratai (1844-1924) VI. 18. a. 1857. 04. 24. ügyében.

¹¹⁴ Kübekházi RKA, H 1878-1899-ig, 1879. június 6.

¹¹⁵ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, K 1805-1826-ig, 1818. május 17.

¹¹⁶ Juhász Kálmán (1944): A 100 éves Kübekháza 1844-1944. Kiadja: Kübekháza közönsége. Szeged. pp. 13-17.

¹¹⁷ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, H 1805-1835-ig, 1824. december 24.

¹¹⁸ Lugosi Döme (1929): p. 33.

¹¹⁹ Magyar Nemzeti Levéltár: OL-W 21-52. Az 1828. évi országos összeírás. Szabad királyi városok, Szeged. 64. f. 18-19. lapok.

Kövecs Mátyásné, mint asszony szabó szerepel. Előbbihez hasonló szöveggel van jelezve a kocsmáros mellékfoglalkozás: „házában a bort maga mérte”.¹²⁰

2.4. Kövecs Márton

Kövecs Márton 1772. november 10-én született Szegeden, Steindl Márton néven, Steindl Ulrik takácsmester és Schönpaurin Anna Mária nyolcadik és egyben utolsó gyermekeként.¹²¹ Apját korán elvesztette, mert Ulrik már idős korában nemzette őt, de apjához és bátyjaihoz hasonlóan ő is kitanulta a takácsmesterséget és 1790. június 29-én fel is szabadult inas éveitől. 1795. március 22-én ő is beállt a mesterek közé 7 forint és 50 krajcárért,¹²² majd Szegeden a polgárok közé is felvétetett 1796. szeptember 10-én. Vadkerti József ajánlásával és ekkor már 'Köves' a neve.¹²³

1795. április 27-én Alsóvároson összeházasodott Városi Teréziával (ő egy anyakönyvben Tarnai Teréz néven szerepel, de a többiben Városi), aki ekkor 17 éves volt. Tanúi Kövecs Mátyás (Márton bátyja) és Koreny György voltak.¹²⁴

Első gyermekük József néven látott napvilágot Alsóvároson 1796. március 18-án.¹²⁵ Ő az első a szegedi Kövecs család történetében, aki születésétől fogva viselte ezt a nevet és édesapja volt az első, aki Kövecs néven házasodott. Később nemzeti előnevet kapott és Csongrádon megházasodott Tarnai Annával 1831-ben¹²⁶ és a Károlyi-uradalom szentesi ispánja lett.¹²⁷

Második fiuknak az Ignác nevet adták, aki 1799. október 2-án született.¹²⁸ Ő Szegváron házasodott meg Ströling Annával 1822-ben,¹²⁹ akitől hét gyermeke született, akik közül az utolsó Terézia volt Ocsenás Antal felesége, aki majdnem egész családjával együtt vízbe fulladt a pusztító nagyárvíz idején 1879. március 12-én.¹³⁰

¹²⁰ Kormányos András – T. Knotik Márta (2014): Nemesi tulajdonú lakóépületek. In. Blazovich László (szerk.) Magyar Várostörténeti Atlasz 3.: Szeged. Szeged. p. 135.

¹²¹ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1770-1794-ig, 1772. november 10.

¹²² Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 311. 1784-1804.

¹²³ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1796. évi 1303. ügy.

¹²⁴ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1789-1835-ig, 1795. április 27.

¹²⁵ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1789-1812-ig, 1796. március 18.

¹²⁶ Csongrádi RKA, E 1817-1852-ig 1831. február 7.

¹²⁷ Selmeczi Kovács Attila (1980): Repcetermesztés Magyarországon. In. Agrártudományi Szemle. XXII. évf. 1-2. szám. p. 86.

¹²⁸ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1789-1812-ig, 1799. október 2.

¹²⁹ Szegvári RKA, Eskettek 1803-1868-ig, 1822. szeptember 23.

¹³⁰ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1877-1881-ig, 1879. március 12.

Ferenc 1803. december 8-án született¹³¹ és bátyjához hasonlóan polgári, pontosabban uradalmi területen bontakozott ki, mert uradalmi kocsmáros és vendéglős volt. Felesége Pákosztai Anna volt és egyik lányuk; Anna Sohajda István takácsmesternek lett később a felesége.¹³² Ferenc korán meghalt még apja előtt 1836. februárjában Rókuson.¹³³

Az látható ebben a pár születési anyakönyvben, hogy Kövecs Márton kezdetben Alsóvároson élt (születésétől 1800-ig körülbelül), majd Derekegyházra költözött családjával és Szegváron anyakönyvezték gyermekeiket miközben a Károlyi uradalomban már ekkor hasonló tisztséget töltött be, mint később a fia Ferenc, vagyis uradalmi kocsmáros volt (caupo dominalis). Ezt az uradalmi tisztséget valószínűleg 1804-től töltötte be, mert a takácsok közül ekkor lépett ki.¹³⁴

Márton felesége; Városi Terézia ezután nem sokkal 1810. március 5-én meghalt Derekegyházon az anyakönyv szerint mindössze 34 évesen.¹³⁵ Ezért Márton újra nősült még abban az évben május 2-án Levendovics Rozáliával, aki szintén özvegy volt. Tanúik voltak Rezler Mihály és Stumpf Imre.¹³⁶

Mártonnak és Rozáliának öt gyermeke született. De csak az utolsó az 1819. szeptember 29-én született Mihály¹³⁷ érte meg a felnőttkort, aki Soltvadkerten tanító lett¹³⁸ és Brucker Franciskával öt gyermekük született. Egyik unokájuk Kövecs Dezső József okleveles tanár volt, aki az első világháborúban vesztette életét hősi halált halván.¹³⁹

Kövecs Mártonról az 1828-as országos összeíráskor Szentesen¹⁴⁰ és Szegváron¹⁴¹ is készült feljegyzés. Ezekből az derül ki, hogy mindkét településen volt háza. Szentesi háza után évenként 1 rajnai forintot fizetett és egy zsellér is lakott abban a házban. Szentesen nem volt semmilyen földje vagy szőlőbirtoka, viszont a kiegészítő szöveg megjegyzi, hogy: „Caupo dominalis in praedio Derekegyház”, Szegváron ugyanez a szöveg: „Oenopola Dlis (Dominalis) habitat in praedio Derekegyház” lényegében ugyanazt jelenti: Derekegyházon

¹³¹ Szegvári RKA, K 1785-1825-ig, 1803. december 8.

¹³² Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1835-1852-ig, 1848. június 5.

¹³³ Szegedi RKA, Rókusvárosi P, H 1836-1852-ig, 1836. február 7.

¹³⁴ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 311. 1784-1804.

¹³⁵ Szegvári RKA, H 1792-1841-ig, 1810. március 5.

¹³⁶ Szegvári RKA, E 1803-1868-ig, 1810. május 2.

¹³⁷ Szegvári RKA, K 1785-1825-ig, 1819. szeptember 29.

¹³⁸ Lakatos Andor (szerk.): A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777-1923. Kalocsa. 2002. pp. 389-390.

¹³⁹ Soltvadkerti Állami Anyakönyvek, H 1915-ben, 25. oldal.

¹⁴⁰ Magyar Nemzeti Levéltár: OL-W 21-52. Az 1828. évi országos összeírás. Csongrád vármegye, Szentes. 13. h. 5-6. lapok.

¹⁴¹ Magyar Nemzeti Levéltár: OL-W 21-52. Az 1828. évi országos összeírás. Csongrád vármegye, Szegvár. 12. a. 2-3. lapok.

uradalmi kocsmáros. Szegvári háza után nem adózott vagy ezt nem jegyezték fel, de ott is lakott egy jobbágy. Gabonaföldjét 17 pozsonyi mérőnyi gabonával lehetett bevetni, ami kiterjedését tekintve tehát 13 600 négyszögöl volt, ami 4,89 hektár. Volt két ígáslova is a mezei munkákhoz, amik 3 évnél idősebbek voltak. Szőlőbirtoka meglepően kicsi volt, megműveléséhez két ember munkaerejére volt szükség, amiből az következik, hogy kiterjedése 400 négyszögöl kb. 0,14 hektár volt.

Kövecs Márton és Levendovics Rozália majdnem 23 évnyi házasságban éltek együtt 1833. március 19-ig, amikor Rozália meghalt 55 éves korában.¹⁴² Márton ekkor már 60 éves volt és ilyen korban már nehezebb volt találni házastársat, de egy év múlva Hódmezővásárhelyen 1834. február 3-án Bugyinszki Juliannával vásárhelyi, 42 éves özvegyasszonnyal megházasodott.¹⁴³

Egy gyermekük idős koruk ellenére mégis született: 1835. január 8-án Márton.¹⁴⁴ Ő kisbirtokosként élt Hódmezővásárhelyen 1904-ben bekövetkezett haláláig.¹⁴⁵ Több gyermeke is született (Márton, István, Julianna és Antal), akiknek utódai ma is élnek Vásárhely és Makó környékén (és Budapesten).

Kicsivel több mint egy évvel utolsó fia születése után Kövecs Márton 1836. május 31-én hatvanhárom évesen Szegváron elhunyt.¹⁴⁶ Mozgalmas élete során három felesége volt, tizenegy gyermeke pedig közel harminc unokával áldotta meg.

2.5. Kövecs József

Kövecs József 1785. március 18-án született Alsóvároson Steindl néven Steindl József és Krammer Katalin első fiaként¹⁴⁷ így világos, hogy neve édesapjától van, illetve a szokásos József névnapok miatt (március 17. és 19.).

Apja és nagyapja mesterségét folytatta és 1801. június 7-én édesapja felszabadította inaskodása alól így megkezdhette mesterlegényként vándorlási éveit.¹⁴⁸ 1808. szeptember

¹⁴² Szegvári RKA, H 1792-1841-ig, 1833. március 19.

¹⁴³ Hódmezővásárhelyi RKA, E 1801-1839-ig, 1834. február 3.

¹⁴⁴ Hódmezővásárhelyi RKA, K 1825-1841-ig, 1835. január 8.

¹⁴⁵ Makói Állami Anyakönyvek, H 1904-ben, 180. oldal.

¹⁴⁶ Szegvári RKA, H 1792-1841-ig, 1836. május 31.

¹⁴⁷ Szegedi RKA, Belvárosi P, K 1776-1794-ig, 1785. március 18.

¹⁴⁸ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 311. 1784-1804.

15-én szerzett polgárjogot, amit három nappal azelőtt kérvényezett. Ekkor a TJ rá, mint helybéli születésű, „pápista” (katolikus) vallású takácsra hivatkozik.¹⁴⁹

Nemsokkal ezután 1812. január 20-án kelt egybe az özvegy Ördögh Katalinnal.¹⁵⁰ Tanúik voltak Molnár György és Major (Májér) József, aki utóbbi takácsmesterként céhbéli társa volt. Gyermeük ismeretlen oknál fogva nem született.

1816-ban nótáriusként (írnok) tevékenykedett, ami tisztséget valószínűleg 1815-ben kapott meg, kérésére.¹⁵¹

Az 1826-tól vezetett Takács Jegyzőkönyvben Kövecs József neve rendszeresen szerepel. Jó mesterember lehetett, mert az átlagosan 100-120 takács céhbéli mester közül ő (1826-ot kivéve) az első 30 legjobb között volt 1834-ig.¹⁵²

Az 1828-as összeírásban is feltűnik neve az alsóvárosi polgárok között, ahol takácsként van feljegyezve. 590 m²-es telkén a házáért 30 krajcárt fizetett, ahol vele lakott egy polgár és egy mesterember is. A polgár valószínűleg a felesége, Ördögh Katalin lehetett, amíg a mesterember az egyik kitanult és már nála dolgozó egykori takács legénye. Megjegyzésként az összeírásban jelölik, hogy József a mesteremberek 4. adózási osztályába tartozott.¹⁵³ Ebbe a kategóriába 132 iparos (opifices) tartozott 1828-ban, akik megközelítőleg 1200 Ft-os jövedelemmel rendelkeztek és 1 Ft 35 krajcárt adóztak. Ez az osztályozási rendszer még egy alsóbb, 5. kategóriát is takart, ahol a mesterek többsége; összesen 870-en szerepeltek. Ők körülbelül 600 forintos bevétellel számolhattak évente és ebből 55 krajcárt adóztak csupán. A felsőbb kategóriákban aránytalanul kevesen voltak (mindhárom felsőosztályban mindösszesen 56-an) és többet adóztak, de a jövedelmük is nagyobb volt.¹⁵⁴

Értesülhetünk még József egyéb vagyonáról is: szőlőföldje majdnem 3200 négyszögölnyi volt, ami 1,15 hektárt jelent. Ennek a nagy területnek a megmunkálásához 16 kapás embernek a munkájára volt szüksége.¹⁵⁵ Rétje 80 kaszásnyi volt, ami 80 magyar holdat jelent ez pedig mai mértékegységben 34,5 hektár. Tehát egész birtoka földben mérve 35,65 hektár.

¹⁴⁹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsulési Jegyzőkönyv 1808. év 2681. és 2707. ügyek.

¹⁵⁰ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1789-1835-ig, 1812. január 20.

¹⁵¹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsulési Jegyzőkönyv 1816. év 1605. ügy.

¹⁵² Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

¹⁵³ Magyar Nemzeti Levéltár: OL-W 21-52. Az 1828. évi országos összeírás. Szabad királyi városok, Szeged. 64. o. 20-21. lapok.

¹⁵⁴ Eperjessy Géza-Farkas József (1985): Az iparosok differenciálódása, vagyoni helyzete. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár. p. 373.

¹⁵⁵ Rákos István meghatározásai alapján 1 kapás szőlő 200 négyszögöl, ami kb. 720 m², de ha 50 út a mértékegység akkor az is 720 m². 1808-as adatok alapján pedig 1 kapás szőlő 1 akó tiszta hasznót hozott, bár a terméshozam nagyon változó volt. Ehhez a számításhoz alkalmazkodok a továbbiakban is. Lásd: Rákos István (1985): Mezőgazdaság és agrártársadalom In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár. pp. 253-258.

A kézműves mesterembereknek egyébként általában volt szántója, rétje vagy szőlője, így előfordult, hogy nem is egész évben űzték mesterségüket a kis forgalmuk miatt.¹⁵⁶

Kövecs Józsefnek oktatói tevékenysége látszik a Takácsok Jegyzőkönyvében, ahol név szerint Ábrahám Antal és Bálint Gergely voltak inasai majd legényei 1832-1834-ig. Gergelyről azt is tudjuk, hogy 1834. február 16-án lett takácsmester.¹⁵⁷

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy József a takács céh céhmestere is lehetett volna, ha nem halálozik el olyan hamar, ugyanis 1834. szeptember 28-án az anyakönyvben 39 évesen, de a valóságban 49 évesen elhunyt.¹⁵⁸ Legközelebb a céhmesterséghez 1828-ban állt, amikor az akkori céhmester Major András, Babarczi János jegyző és Babarczi Jakab öreg mester vétkesnek találtatottak Fejedelem Ferenc és más öreg mesterek vádolása alapján a céhpénz lenyúlásában. Ez a vád még 1827-ben született, de 1828. október 5-én született döntés arról, hogy Major András helyett Kövecs József céhmesteri képviselőnek, Babarczi János helyett pedig jegyzőnek Tálas Andrást választották. Az ügy azonban ezután elcsitult (kiderült, hogy a vád alaptalan) és Majort az év december 28-án megválasztották újra céhmesternek, illetve Babarczi Jánost jegyzőnek.^{159 160}

Kövecs Józsefnek özvegyen maradt felesége az özvegy takácsasszonyok jogán a céhben marad egészen 1858-ig, amikor is valószínűleg idős kora miatt felhagyott a munkával¹⁶¹ és öt évvel később 1863. február 1-én elhunyt 80 évesen úgy, hogy férje halála után nem ment máshoz férjhez.¹⁶²

2.6. Kövecs Antal

Kövecs Antal 1793. február 3-án született Kiszomboron¹⁶³ Steindl Antal néven, Steindl Kövecs József (1759-1816) takácsmester és Krammer Katalin hatodik gyermekeként. Keresztapja Kubitsek György uradalmi tisztartó (provisor dominalis) volt.¹⁶⁴ 1814.

¹⁵⁶ Oltvai Ferenc (1968): Szeged múltja írott emlékekben 1222-1945. Szeged Városi Tanács. Szeged. p. 93.

¹⁵⁷ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

¹⁵⁸ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1828-1844-ig, 1834. szeptember 28.

¹⁵⁹ Hilf László (1929): pp. 113-114.

¹⁶⁰ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 321. 1818-1852.

¹⁶¹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

¹⁶² Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1859-1864-ig, 1863. február 1.

¹⁶³ Későbbi polgárrá válásakor szegedi születésűnek állítják, így egy-két éves korától Szegeden kellett nevelkednie.

¹⁶⁴ Kiszombori RKA, K 1764-1795-ig, 1793. február 3.

november 25-én már takácsmesterként „a szokott hit és polgári születésre nézve 4 Ft taksának letétele mellett polgárnak bevétetett”.¹⁶⁵

Édesanyja tehetetlenségére és öregségére hivatkozva 1816. februárjában azt kérte a Tanácstól, hogy hadd legyen a Ballagító kapusa (vámőr), így jutva elég jövedelemhez az ellátásához és gondozásához. A Tanács ezt engedélyezte és fizetését meg is szabta.¹⁶⁶

Nemsokkal ezután 1816. november 11-én megházasodott Rác Rozália alsóvárosi hajadonnal. Tanúik pedig Antal bátyja Kövecs József és a nagybátyjuk Kövecs Mátyás voltak.¹⁶⁷ Első gyermekük Julianna 1817. szeptember 8-án született Alsóvároson, akinek keresztszülei; Babarczi János takácsmester és Nagypál Katalin voltak.¹⁶⁸

Antaléknak azonban csak az utolsó leányuk: Anna Krisztina maradt életben, aki 1830. június 24-én született¹⁶⁹ és később hozzáment Kis János felsővárosi faragóhoz¹⁷⁰ és Alsóvároson telepedtek le.

Antalról is készült összeírás 1828-ban.¹⁷¹ Saját házában kívül kevéske szőlője és egyéb elhanyagolható vagyona volt, tehát úgy tűnik pusztán a mestersége jövedelméből jól meg tudott élni.

Kövecs Antalnak a takácscéhben betöltött szerepe ennél jelentősebb volt. Már 1814-től tagja kellett, hogy legyen a céhnek, de bővebb információkat 1831-től nyerhetünk. Ebben az évben felszabadította Benkóczi Pál nevű inasát, aki később céhmester is lett. 1839-ben bejáró mester lett, majd a következő évtől Babarczi István céhmestersége alatt atyamester. 1844-ben valamiért kiesett ebből a pozíciójából, de 1845-ben már céhmesternek választották meg. Az ő idejében Major István, majd pedig Babarczi Antal volt az atyamester egészen 1848-ig. Őutána pedig az előző atyamester Babarczi Antal lett a céhmester 1849-től. Ettől kezdve a céh termékeire egyre kisebb lett a kereslet, emiatt csökkent a tagok száma is. Ezért, amikor 1862-ben összeírták a mestereket, akkor már csak 45-en voltak (ez feleannyi mint 1852-ben). Ebből az összeírásból megtudjuk még, hogy Kövecs Antal a sárkány utcában lakott Alsóvároson.¹⁷² Nemsokkal ezután 1867. február 8-án meghalt Antal felesége Rác Rozália 76 évesen, több mint 50 év házasság után.¹⁷³ Antal idős kor ellenére a céhben

¹⁶⁵ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1814. évi 4406. ügy.

¹⁶⁶ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsülési Jegyzőkönyv 1816. évi 383. ügy.

¹⁶⁷ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1789-1835-ig, 1816. november 11.

¹⁶⁸ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K1812-1822-ig, 1817. szeptember 8.

¹⁶⁹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1822-1838-ig, 1830. június 24.

¹⁷⁰ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1835-1852-ig, 1848. január 24.

¹⁷¹ Magyar Nemzeti Levéltár: OL-W 21-52. Az 1828. évi országos összeírás. Szabad királyi városok, Szeged. 64. o. 42-43. lapok.

¹⁷² Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

¹⁷³ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1864-1868-ig, 1867. február 8.

mindvégig tevékeny maradt, de még ennek az évnek október 5. napján 74 évesen ő is elhunyt.¹⁷⁴

2.7. Kövecs Mihály

Kövecs Mihály 1795. augusztus 11-én született Alsóvároson Steindl Mihály néven, Steindl Kövecs József (1759-1816) takácsmester és Krammer Katalin hetedik gyermekeként.¹⁷⁵ Keresztzülei Bauernfeind Mihály János mézeskalácsos (ceroplasta¹⁷⁶) és Piskovics Terézia voltak.

Mihálynak volt két nővére és két bátyja is, akik megérték a felnőtt kort. A két báty; József (1785-1834) és Antal (1793-1867) édesapjukat és nagyapjukat követve takácsmesterek lettek. Mihály hozzájuk hasonlóan kitanulta a családi mesterséget majd 1818-ben polgárjogot vett.¹⁷⁷ Ugyanebben az évben még a Tompai kapu vámőri tisztjét is elvállalta.¹⁷⁸

Még 1817. november 25-én a belvárosi plébánián megházasodott Halász Erzsébet 18 éves alsóvárosi hajadonnal. Tanúik Mihály bátyjai voltak; az előbb említett Kövecs József és Kövecs Antal.¹⁷⁹

Terézia, Erzsébet és Antal nevű gyerekeik érték meg a felnőtt kort. Terézia 1820. március 1-én született.¹⁸⁰ Ő később 1840-ben megházasodott Ötvös Józseffel¹⁸¹ és három gyermekük született. Erzsébet 1822. november 22-én született,¹⁸² aki 1842-ben megházasodott Ábrahám Mihállyal és született tíz gyermekük.¹⁸³ Az ötödik az egyetlen fiuk, aki megérté a felnőtt kort 1825. május 20-án az Antal nevet kapta, keresztaapja Kispéter Antal után.¹⁸⁴ Ő is takácsmester lett ezért írunk róla is bővebben.

Halász Erzsébet 1833. november 26-án elhunyt mindössze 35 évesen és így Kövecs Mihály megözvegyült.¹⁸⁵ A család ilyen bővülése és sajnálatos fogyása mellett érdemes

¹⁷⁴ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1864-1868-ig, 1867. október 5.

¹⁷⁵ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1789-1812-ig, 1795. augusztus 11.

¹⁷⁶ Nagybákay Péter (1993): Bábsütő. In: Diós István (szerk et al.) Magyar Katolikus Lexikon. Szent István Társulat. I. kötet. Budapest.

¹⁷⁷ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsulési Jegyzőkönyv 1818. évi 3346. ügy.

¹⁷⁸ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV.1003.a. Tanácsulési Jegyzőkönyv 1818. évi 999. ügy.

¹⁷⁹ Szegedi RKA, Belvárosi P, E 1794-1852-ig, 1817. november 25.

¹⁸⁰ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1812-1822-ig, 1820. március 1.

¹⁸¹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1835-1852-ig, 1840. január 15.

¹⁸² Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1822-1838-ig, 1822. november 22.

¹⁸³ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1835-1852-ig, 1842. január 26.

¹⁸⁴ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1822-1838-ig, 1825. május 20.

¹⁸⁵ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1828-1844-ig, 1833. november 26.

megnézni az 1828-ban készült országos szintű összeírást,¹⁸⁶ amelyből több társadalmi és gazdasági információt is megtudhatunk Mihályról és a családjáról. Kiderül, hogy a háztartásában ekkor rajta kívül még két személy élt 16 éves kor felett, akik közül az egyik polgár volt a másik pedig kézműves mesterember (az egyikük a felesége lehetett a másikuk pedig egy céhbeli mester). Ezen kívül a háztelek méretével kapcsolatban megállapítható, (átszámítva négyszögölből négyzetméterre) hogy 1338 m² alapterületű volt. Antalhoz hasonlóan tehát Mihály is pusztán a mesterségéből tartotta el népes családját, amelynek mérete 1817-től 1864-ig 2 és 10 fő között mozgott.

Mihály céhen belüli oktató tevékenységét mutatja, hogy 1829 és 1842 között hat inasa volt (Kis József, Laczkó József, Egen István, Dohány József, Császár István és a saját fia Kövecs Antal).^{187, 188}

Mivel első felesége elhunyt, Mihály harmincnyolc évesen 1834. április 13-án megházasodott Benák Anna 20 éves alsóvárosi hajadonnal.¹⁸⁹ A házassági tanúik Kövecs József és Antal voltak, ahogy az első házasságnál is. Annával első közös gyermekük szintén Anna, aki 1836. január 7-én született.¹⁹⁰ Kövecs Anna később hozzáment Faludi Józsefhez 1855-ben¹⁹¹ és született hét gyerekük.

Péter fiuk 1841. július 23-án született.¹⁹² Ő volt az első fiú Kövecs József (1759-1816) ágán, aki nem vette fel az atyai mesterséget, hanem más polgári foglalkozást választott. Kezdetben kézimunkás volt, de később a vasútnál dolgozott 1874-ben bekövetkezett haláláig.¹⁹³ Rövid élete miatt csak három gyermekük lehetett feleségével Rácz Rozáliával, akit még 1867. február 4-én vett feleségül.¹⁹⁴

Egyes esetekben helyhiány miatt kihagytunk gyermekek születésére és korai elhalálzására vonatkozó adatokat, de kiemelendő, hogy a korszakban igen magas volt a csecsemő- és kiskorúak elhalálzási aránya. Leginkább a járványok (himlő, kolera, vérhas) és a rossz egészségügyi körülmények okozták ezeket a korai haláleseteket. Így történhetett

¹⁸⁶ Magyar Nemzeti Levéltár: OL-W 21-52. Az 1828. évi országos összeírás. Szabad királyi városok, Szeged. 64. o. 18-19. lapok.

¹⁸⁷ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

¹⁸⁸ Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény, Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 321. 1818-1852.

¹⁸⁹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1789-1835-ig, 1834. április 13.

¹⁹⁰ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1822-1838-ig, 1836. január 7.

¹⁹¹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1852-1861-ig, 1855. január 15.

¹⁹² Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1838-1850-ig, 1841. július 23.

¹⁹³ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1873-1877-ig, 1874. november 8.

¹⁹⁴ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1861-1877-ig, 1867. február 4.

meg az, hogy még az 1830-as és 40-es években is az elhunytak 55-60%-a hatéves vagy annál fiatalabb volt.¹⁹⁵

A hatodik gyermek forradalmi hangulatban született György néven 1848. április 23-án.¹⁹⁶ Katonaévei után a Honvédi Parancsnokság engedélyével megházasodott első feleségével Papdi Rozáliával 1871. február 6-án.¹⁹⁷

A legkisebb fiúk, András 1851. november 27-én született.¹⁹⁸ Az ő életútja is hasonló Péter és György bátyjához, foglalkozására nézve azonban már kevésbé volt sikeres bátyjaihoz képest, mert napszámos lett.

Kövecs Mihályék Alsóvároson belül egy 1862-es adat alapján a deszkás utcában laktak,¹⁹⁹ ami utca Péter László szerint a Pútyi és a Mátyás utcával együtt beolvadtak a mai Tisza Lajos utcába az árvíz utáni újjáépítések alkalmával. Tehát a házuk, ami a Deszkás utcában volt, ma a Tisza Lajos utca 77. és 100. között lenne valahol, ha összevetjük az árvíz előtti és utáni térképeket.²⁰⁰

Kövecs Mihály a céh életében mindvégig részt vállalt; hatvannyolcéves korában halt meg 1864. május 17-én.²⁰¹ Felesége Benák Anna pedig hatvanévesen 1875. február 6-án hunyt el.²⁰²

2.8. Kövecs Antal

Kövecs Antal 1825. május 20-án született Alsóvároson Kövecs Mihály (1795-1864) takácsmester és Halász Erzsébet (1798-1833) ötödik gyermekeként.²⁰³ Édestestvérei közül csak ő és nővérei, Teréz és Erzsébet maradtak életben a nyolcból. Voltak azonban még féltestvérei négyen (Anna, Péter, György és András), akik megérték a felnőtt kort. Antal velük is jó kapcsolatot ápolt, hiszen Kövecs Péternek házassági tanúja volt 1867-ben nagybátyjukkal idősebb Kövecs Antallal.²⁰⁴ Családjában Ulrik óta (aki Antal dédapja volt) már száz éve öröklődött a mesterség apáról-fiúra és Antal volt az utolsó, aki folytatta ezt a hagyományt, mert miután a 19. század közepétől a gyári vászonkészítés megindult, a kézi

¹⁹⁵ Kovács Zoltán (1985): Népesedési viszonyok. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár. pp. 162-163.

¹⁹⁶ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1838-1850-ig, 1848. április 23.

¹⁹⁷ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1861-1877-ig, 1871. február 6.

¹⁹⁸ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1850-1856-ig, 1851. november 27

¹⁹⁹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

²⁰⁰ Péter László (1971. 10. 27.): Emléküket őrzik az utcák. Délmagyarország. p. 4.

²⁰¹ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1859-1864-ig, 1864. május 17.

²⁰² Szegedi RKA, Alsóvárosi P, H 1873-1877-ig, 1875. február 6.

²⁰³ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, K 1822-1838-ig, 1825. május 20.

²⁰⁴ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E1861-1877-ig, 1867. február 4.

erővel végzett takácsmunkák versenyképtelenné váltak és a céhes mesterség gyorsan hanyatlásnak indult.

Édesapja Mihály 1842-ben szabadította őt fel inassága alól, így megkezdhette legényéveit. Antal ezután 1846. október 11-én kért remekelési alkalmat, majd 18-án remekét elfogadták és mesterré vált összesen 46 forint letétele után, amit a táblajárásra, a jelentésre (remekelés bejelentése) és a zászlóra fizetett.²⁰⁵ Ez idő tájt egyébként Antal nagybátyja id. Kövecs Antal volt a céhmester, de ez ahogy láttuk legfeljebb annyiban könnyítette meg ifj. Antal mesterré válását, hogy fiatalabban került mesteri pozícióba, mert ekkor 21 éves volt. Nemsokkal ezután házasodott meg Lábdi Erzsébettel alsóvárosi hajadonnal 1848. február 14-én Kövecs András esketésével és Kövecs Antal (nagybátyja) meg Ábrahám Mihály (Antal nővérének Erzsébetnek férje) tanúsága mellett.²⁰⁶

Antal és Erzsébet hét gyermeke hunyt el fiatalon, így csak a maradék kettő érte meg a felnőttkort. János 1861. május 17-én született²⁰⁷ és csizmadia mester lett belőle. Öccse ifjabb Antal 1866. május 2-án született²⁰⁸ és később Kiskunhalason lett csizmadia, így tőle származik a kiskunhalasi és a kecskeméti ág.

Eközben Antal pályája a céhen belül fokozatosan ívelt felfele. 1848-ban szolgáló mester volt, majd 1868-ban már bejáró mester. Ez idő alatt egyébként Sohajda Istvánnal (Antal másodunokatestvérének Kövecs Annának férje) egy szinten tevékenykedtek a céhen belül, mert Sohajda is 1846-ban lett takácsmester.²⁰⁹ Kövecs Antal azonban igen korán 1870. augusztus 22-én meghalt,²¹⁰ így az utolsó Kövecs takács pályája is véget ért. Végül, amint tudjuk 1872-ben megszűntek a céhes keretek, de a takács céh is működött még egy darabig ipartestület címszó alatt itt még olvashatjuk Sohajda István nevét és még másokét is, akiknek családnevei a régi nagy takács familiák dicső hangulatát idézik, mint a Babarczi, a Vecsernyés és a Vastag. De itt már gyakorlatilag megszűnt a szegedi takácsok története.

3. Rövidítések jegyzéke

Tanácsülési Jegyzőkönyvek: TJ könyvek

Római Katolikus Anyakönyvek: RKA

²⁰⁵ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

²⁰⁶ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, E 1835-1852-ig, 1848. február 14.

²⁰⁷ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, Kereszteltek 1856-1863-ig, 1861. május 17.

²⁰⁸ Szegedi RKA, Alsóvárosi P, Kereszteltek 1866-1869-ig, 1866. május 2.

²⁰⁹ Magyar Nemzeti Levéltár: CsML-KL-IV. 1003.I Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz. 9. könyv.

²¹⁰ Szegedi RKA, Belvárosi P, Meghaltak 1866-1871-ig, 1870. augusztus 22.

Plébánia: P, Kereszteltek: K, Eskettek: E, Halottak: H

4. Források

Magyar Nemzeti Levéltár

Tanácsulési Jegyzőkönyvek 1743-1827-ig.

Céhekre vonatkozó iratok 3. doboz 9. könyv

Feudális kori összeírások levéltári gyűjteménye, Szeged városának összeírásai 1. 3. 6. és 8. doboz

Móra Ferenc Múzeum Helytörténeti Gyűjtemény

Történeti Dokumentumok, Céhes iratok, 311. 321. és 323.

Online források:

Adatbázisok online, Az 1828. évi országos összeírás, Szeged, Szentes, Szegvár

FamilySearch, Digitalizált Anyakönyvek.

Felhasznált irodalom:

Bálint Sándor (1977): A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népelete. II. rész. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1976-1977. 2. szám.

Bálint Sándor (1957): Szegedi szótár I. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Domonkos Ottó (1991): Kézművesség. Anyagi kultúra. In. Paládi-Kovács Attila (szerk. et al.): Magyar néprajz. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Endrei Walter (1969): Magyarországi textilmanufaktúrák a 18. században. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Eperjessy Géza-Farkas József (1985): Az iparosok differenciálódása, vagyoni helyzete. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár.

Farkas Tamás (szerk.): Régi magyar családnevek névvégmutató szótára. XIV.-XVII. század. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet Magyar Nyelvtudományi Társaság. Budapest. 2009.

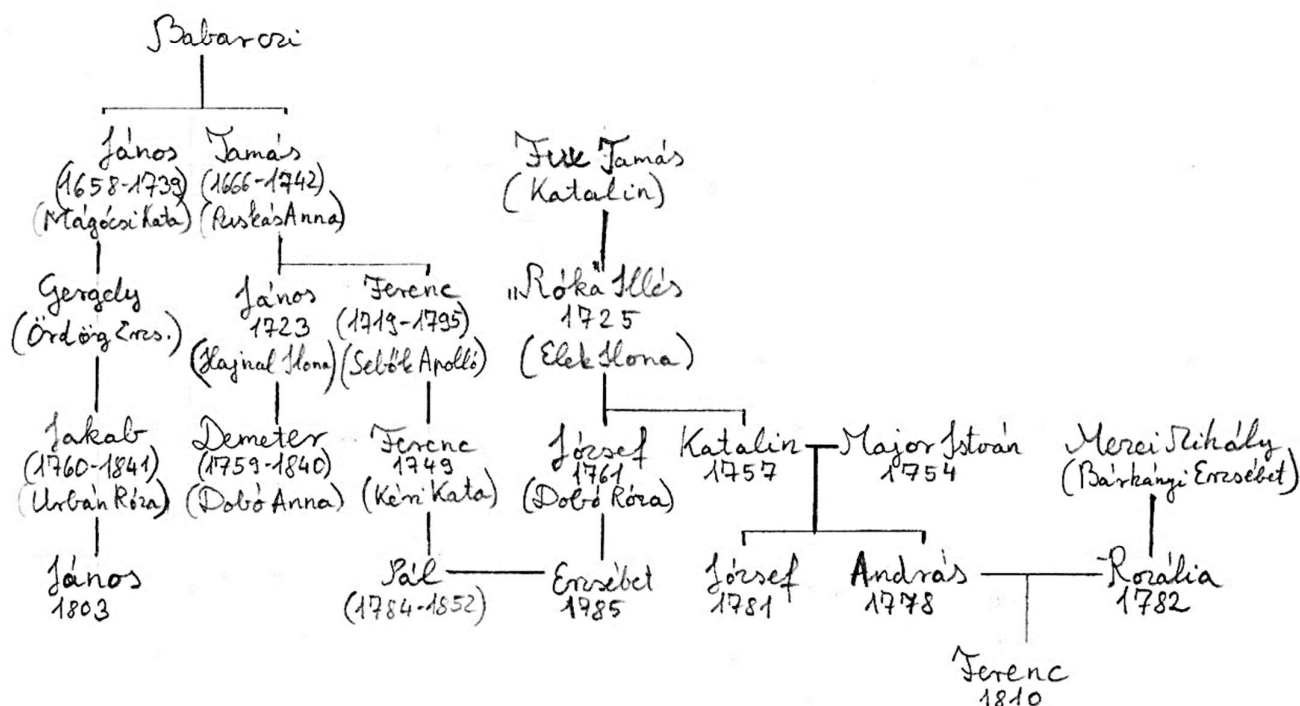
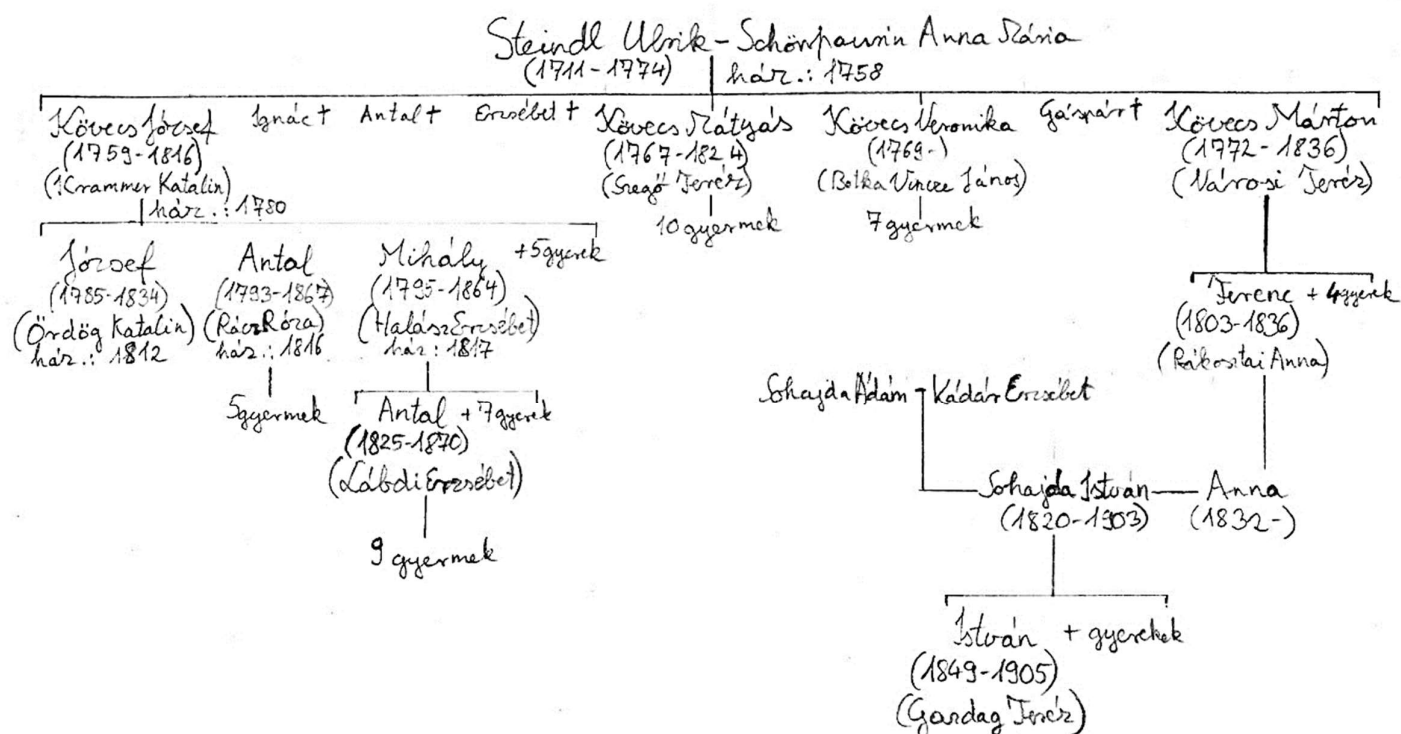
Fodor János (1947): Adatok Szeged népességének történetéhez. Szeged. SZTE bölcsész doktori disszertáció.

Habermann Gusztáv (1992): Személyi adattár a szegedi polgár-családok történetéhez. Szeged.

Hajdú Mihály (2010): Családnevek enciklopédiája. A leggyakoribb mai családneveink. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

Hilf László (1929): A szegedi iparosság története. A szegedi Ipartestület kiadása. Szeged.

- Jászai Géza (1905): A szegedi Szt. Rókushoz címzett r.k. plébánia 100 éves története. 1805-1905. Szeged.
- Jenőfi Éva (1932): Adatok a szegedi német telepések és céhek történetéhez. Pfeifer Ferdinánd-féle könyvkereskedés. Budapest.
- Juhász Kálmán (1944): A 100 éves Kübekháza 1844-1944. Kiadja: Kübekháza közönsége. Szeged.
- Kormányos András – T. Knotik Márta (2014): Nemesi tulajdonú lakóépületek. In: Blazovich László (szerk.) Magyar Várostörténeti Atlasz 3.: Szeged. Szeged.
- Kováts Zoltán (1985): Népesedési viszonyok. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár.
- L. Csajági Réka-Rákos István (1985): A kézművesek számszerű megoszlása. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár.
- Lakatos Andor (szerk.): A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777-1923. Kalocsa. 2002.
- Lugosi Döme (1929): A szegedi zenekultúra története. Muzsika. Zeneművészeti, zenetudományi és zenekritikai folyóirat. 11. Szegedi szám.
- Nagybákay Péter (1993): Bábsütő. In: Diós István (szerk et al.) Magyar Katolikus Lexikon. Budapest. Szent István Társulat. I. kötet.
- Ortutay Gyula (főszerk.) (1977-1982): Magyar néprajzi lexikon. Akadémiai Kiadó. Budapest. V. kötet.
- Oltvai Ferenc (1968): Szeged múltja írott emlékekben 1222-1945. Szeged Városi Tanács. Szeged.
- Péter László (1971. 10. 27.): Emléküket őrzik az utcák. Délmagyarország.
- Pozsár István (1912): A Csongrádmegyei céhek története. Bozó- és Justin könyvnyomdája. Csongrád.
- Rákos István (1985): Mezőgazdaság és agrártársadalom In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár.
- Reizner János (1900): Szeged története. III. kötet. Kiadja Szeged Szab. Kir. Város Közönsége.
- Selmezi Kovács Attila (1980): Repcetermesztés Magyarországon. In. Agrártudományi Szemle. XXII. évf. 1-2. szám.
- Szakály Ferenc (1985): A török kiűzésétől a szatmári békéig. In: Farkas József (szerk.): Szeged története II. Somogyi könyvtár.
- Spiesz Anton (1960): A XVIII. századi textilmanufaktúrák történetéhez. In: Történelmi szemle. 3. évf. 1. sz.
- Tápay-Szabó László (1930.07.10): Régi szegedi családok. Délmagyarország.

1. Ábra. A Steindl-Kövecses és a Sohajda takácsfamília és a Babarczy, Fux-Róka, Major és Mezei takácsfamíliák. (Saját szerkesztés)

